

RAMAN KRYTSUK
VALERY SHYSHANAU

MIĘDZY WITEBSKIEM, RAPPERSWILEM I WARSZAWĄ – ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ KONSTANTEGO ŻMIGRODZKIEGO

ABSTRACT: This article describes the life and work of Konstanty Żmigrodzki (1876–1936), an artist, medalist and museologist who has almost been forgotten today. The first period of his activity fell in the years 1906–1913, when Konstanty lived and worked in Vitebsk. He was an active member of the Vitebsk Scientific Archival Commission, where he worked on the numismatic collections of the museum. In 1913–1927, Żmigrodzki lived in Switzerland – there he was the director of the Polish Museum in Rapperswil, and the main part of his work was the organisation of the local collection of coins and medals. During this period, Konstanty designed and made his first medals. In 1927, the collection of the Rapperswil Museum was given to the Polish state and moved to Warsaw. Żmigrodzki himself also came to the capital, and in the last period of his life (1927–1936) he continued to actively catalog objects from Rapperswil, and for some time he was the director of the Numismatic Cabinet of the State Art Collections. He still created new medals and published hoards after coming to the museum. He died in 1936.

ABSTRAKT: Artykuł opisuje życie i twórczość Konstantego Żmigrodzkiego (1876–1936), artysty, medaliera i muzealnika, który współcześnie został niemal zapomniany. Pierwszy okres jego aktywności przypadł na lata 1906–1913, kiedy Konstanty mieszkał i pracował w Witebsku. Był aktywnym członkiem Witebskiej Naukowej Komisji Archiwalnej, w której pracował nad zbiorami numizmatycznymi muzeum. W latach 1913–1927 Żmigrodzki mieszkał w Szwajcarii, gdzie pełnił funkcję dyrektora Muzeum Polskiego w Rapperswilu, a główną częścią jego pracy było uporządkowanie tamtejszej kolekcji monet i medali. W tym okresie Konstanty zaprojektował i wykonał swoje pierwsze medale. W 1927 r. zbiory muzeum rapperswilskiego zostały przekazane państwu polskiemu i przeniesione do Warszawy. Do stolicy przyjechał także sam Żmigrodzki i w ostatnim okresie życia (1927–1936) nadal aktywnie inwentaryzował przedmioty z Rapperswilu, a przez pewien czas pełnił funkcję dyrektora Gabinetu Numizmatycznego Państwowych Zbiorów Sztuki. Nadal tworzył nowe medale i publikował skarby trafiające do muzeum. Umarł w 1936 r.

KEYWORDS: Konstanty Żmigrodzki, Polish Museum in Rapperswil, National Museum in Warsaw, medal-making, museology

SŁOWA KLUCZOWE: Konstanty Żmigrodzki, Muzeum Polskie w Rapperswilu, Muzeum Narodowe w Warszawie, medalierstwo, muzealnictwo

Osoba Konstantego Żmigrodzkiego (1876–1936) rzadko przyciągała uwagę badaczy. Z wyjątkiem trzech publikacji Adama Soleckiego w *Wiadomościach Numizmatyczno-Archeologicznych*¹ oraz szeregu wzmianek w wydaniach encyklopedycznych z lat 1990–2000, autorstwa np. witebskiego krajoznawcy Arkadija Podlipskiego², nie istnieją inne prace dotyczące tej niezwyklej osoby. Krótkie notki o Żmigrodzkim znajdują się jeszcze w pracach poświęconych medalierstwu, autorstwa Jacka Strzałkowskiego³ i Adama Więcka⁴. Ostatnio na osobę K. Żmigrodzkiego zwrócił uwagę białoruski historyk i muzealnik z Witebska Valery Shyshanau⁵.

Konstanty Żmigrodzki urodził się w Rydze w 1876 r. w rodzinie szlacheckiej herbu Złotogoleńczyk⁶ (Ryc. 1). O jego ojcu, Antonim (1835–1878), zachowało się niewiele informacji. Wiadomo, że urodził się w Mikołajowie Podolskim (dzisiaj Mikołajów w obwodzie chmielnickim Ukrainy), z wykształcenia był lekarzem, brał udział w wojnie rosyjsko-tureckiej 1877–1878, a zmarł w 1878 r. w Swisztowie (Bułgaria). Z kolei matka Konstantego, Marcjanna z Grondwaldów (1847–1919), urodziła się na Polesiu, w Białej Radziwiłłowskiej (dzisiaj Biała Podlaska w Polsce)⁷. Jej nazwisko panięskie jest prawdopodobnie zniekształceniem nazwiska Gronwald herbu Półkozic. Jednak w liście Aleksandra Suworowa (1729/30–1800) z 1772 r. wymieniony jest „râdovoj Georgij Grondval’d”, który poddał się oddziałowi rosyjskiemu podczas oblężenia Krakowa⁸.

Warto zwrócić uwagę na ciekawostkę związaną z nazwiskiem Konstantego, które w wielu publikacjach i nekrologach rozpoczyna się na literę „Ż”, ale jednocześnie sam Konstanty często podpisywał się jako „Zmigrodzki”. Świadczą o tym dokumenty Gabinetu Numizmatycznego Państwowych Zbiorów Sztuki, przechowywane w archiwum Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warsza-

¹ Solecki 1930, s. 61–64; Solecki 1933, s. 151; Solecki 1936, s. 143–144.

² Padlipski 1998, s. 97; Podlipski 2008, s. 43–48.

³ Strzałkowski 1981, s. 102–103, nr 411, s. 107, nr 432, s. 108–109, nr 436–437, s. 114, nr 474, s. 116, nr 481, s. 124, nr 518, s. 128, nr 540, s. 149, nr 643, s. 153, nr 666, s. 163, nr 714–715; Strzałkowski 1982, s. 132.

⁴ Więcek 1989, s. 217.

⁵ Šišanov 2019.

⁶ Na podstawie osobistego ekslibrisu. Autorzy dziękują za konsultacje Aleksiejowi Szalandzie.

⁷ *Kurjer Poznański* 1919, nr 279, s. 2.

⁸ Suworov 1949, s. 523. Jednocześnie nie jest pewne jak dokładnie nazwisko Gronwald było zapisywane w języku rosyjskim.

wie, a także ekslibris⁹ Konstantego (Ryc. 2). Zgodnie z polskimi normami gramatycznymi takie nazwisko powinno zaczynać się na literę Ż, a uproszczona forma była używana przez Konstantego albo pod wpływem języka rosyjskiego, albo pojawiła się podczas jego pracy w Szwajcarii, by cudzoziemcy mieli mniejsze trudności z odczytaniem nazwiska.

W młodości Konstanty uczęszczał do gimnazjum i szkoły muzycznej w Rydze, a później rozpoczął studia o profilu artystycznym w Szkole Rysunku Technicznego barona Alexandra von Stieglitza (1814–1884) w Petersburgu. W 1898 r. wstąpił do Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie (od 1900 r. – Akademia Sztuk Pięknych), gdzie studiował rzeźbiarstwo u Konstantego Laszczki (1865–1956). Powstałe wówczas wielkoformatowe prace *9-ta fala*, *Stańczyk*, *Bajka* przyniosły artyście uznanie i sławę. Niestety autorom nie wiadomo, czy prace te zachowały się, ale reprodukcje niektórych z nich znajdują się w publikacji *Z okolic Dźwiny*¹⁰.



Konstanty Żmigrodzki.

Ryc. 1. Konstanty Żmigrodzki (1876–1936). Fot. wg *Z okolic Dźwiny* 1912, s. 196



Ryc. 2. Ekslibris Konstantego Żmigrodzkiego przedstawiający jego herb rodowy – Złotogoleńczyk

⁹ Niektóre egzemplarze pochodzące z jego księgozbioru zachowały się w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie, np. D.I. Dovgálo, *Oršanskij gerbovník*, Vitebsk 1900, sygn. 188.660; egzemplarz dostępny w wersji cyfrowej: <https://polona.pl/item-view/e5701954-85ab-4ddb-8cff-33f74dd129e2?page=6>. Jest też prawdopodobne, że część ksiąg przekazał Witebskiej Gubernialnej Naukowej Komisji Archiwalnej, a co najmniej jeden wolumin z jego ekslibrisem znajduje się w Bibliotece Narodowej Republiki Białorusi, zob.: Kirèeva 2013, s. 33.

¹⁰ *Z okolic Dźwiny* 1912, s. 196–197.

Po ukończeniu studiów w Krakowie w 1904 r., Żmigrodzki podróżował po Europie – był w Dreźnie, Berlinie, Wiedniu i Monachium. W Paryżu odwiedził pracownię Augusta Rodina (1840–1917) i Jeana Bouchera (1870–1939). Na pocztówce fotograficznej przechowywanej w zbiorach Witebskiego Regionalnego Muzeum Historycznego widnieje maska pośmiertna Fryderyka Chopina (1810–1849), którą Żmigrodzki wykonał w 1904 r. dla nowo powstałego Muzeum Adama Mickiewicza przy Bibliotece Polskiej w Paryżu (Ryc. 3).

W 1905 r. Żmigrodzki wrócił do Rosji i osiadł w Petersburgu. Wkrótce ożenił się z Zofią Puciato (?–1910), właścicielką majątku Łowcowo¹¹ w powiecie połockim.



Ryc. 3. Pocztówka fotograficzna przedstawiająca maskę pośmiertną Fryderyka Chopina wykonaną przez Konstantego Żmigrodzkiego, Witebskie Regionalne Muzeum Historyczne, nr inw. 27090

¹¹ W spisie zamieszkałych miejsc guberni witebskiej majątek Homel (biał. *Гомель*, nie mylić z miastem Homel) z folwarkiem Łowcowo i zaściankiem Połuszyno (turowlańska wołost, obwód połocki, gubernia grodzieńska), są oznaczone jako posiadłości „spadkobierców Misuno” (zob.: *Spisok*” 1906, s. 326). Z kolei w księdze referencyjnej *Własność ziemska i właściciele ziemscy guberni witebskiej w 1905 r.* nie ma wzmianki o Łowcowie, ale podano, że majątek Homel należy do Bronisława Stanisławowicza Puciato: „dawny [majątek] Misuno Adama Fadeewiča”, jego powierzchnia wynosiła wówczas 1319 dziesięcin (zob. *Zemlewladěníe* 1907, s. 383).

Jednak w 1906 r., w wyniku wydarzeń rewolucyjnych, artysta opuścił stolicę i przeniósł się do Witebska, gdzie zaczął uczyć grafiki w prywatnej szkole handlowej Vladimira M. Grekova, a od 1908 r. także rysunku w szkole podstawowej żydowskiej¹².

Zainteresowanie historią, a w szczególności numizmatyką, stopniowo zaczęło w determinować działalność Żmigrodzkiego. Na pierwszym posiedzeniu Witebskiej Naukowej Komisji Archiwalnej (dalej WNKA) 31 maja 1909 r. artysta znalazł się wśród jej członków założycieli¹³, a 10 września tego samego roku został wybrany członkiem rady komisji¹⁴. Na tym spotkaniu poruszono kwestię wprowadzenia odznaki lub żetonu dla członków komisji. Początkowo byli oni temu przeciwni, ale w 1912 r. Żmigrodzki wykonał kilka projektów graficznych odznak dla członków WNKA (Ryc. 4). Metalowe egzemplarze nie są jednak znane.

Konstanty Żmigrodzki był autorem wielu okładek i ilustrował liczne publikacje komisji: *Katalog monet i medali Muzeum WNKA*¹⁵ (Ryc. 5), *Wycieczka Witebskiej Naukowej Komisji Archiwalnej w dniu 14 maja 1911 r. do miasteczka Bieszenkowicze*¹⁶ (okładka, ilustracja *Przeprawa Francuzów przez Dźwinę w Bieszenkowiczach w 1812 r.* oraz portret Napoleona), *Starożytności Połocko-Witebskie* (okładka – Ryc. 6 oraz portret Piotra A. Stołypina)¹⁷, *Zabytki starożytności cerkiewnych regionu połocko-witebskiego i ich ochrona*¹⁸.

W dniu 23 stycznia 1911 r. Żmigrodzki odczytał na posiedzeniu WNKA referat *Marynarka wojenna polska* i w tym samym roku opublikował go, występując również jako autor okładki¹⁹. W 1914 r. praca ta została ponownie opublikowana w Szwajcarii w języku francuskim²⁰, a w 1918 r. przedrukowana w *Morskom Sbornike*²¹. Wydanie francuskie zostało uzupełnione ilustracjami wykonanymi przez samego artystę: mapą Polski w granicach z 1772 r., rysunkami monet polskich wybitych w Gdańsku w XV–XVIII w. oraz chorągwi polskiej floty z XVIII w.

W okresie witebskim K. Żmigrodzki tworzy *Mapę Rzeczypospolitej Krakowskiej* (1815–1846), wydrukowaną następnie w Witebsku w 1908 r.²² oraz w 1909 r. *Mapę*

¹² *Pamâtnâ knižka* 1909, s. 103, 128, 130.

¹³ *Vitebskiâ gubernskiâ vedomosti* 1909, nr 123, s. 3.

¹⁴ *Vitebskiâ gubernskiâ vedomosti* 1909, nr 204, s. 2–3.

¹⁵ Żmigrodzkij 1911a.

¹⁶ *Ancev* 1911.

¹⁷ *Połocko-Vitebskaâ Starina* 1911.

¹⁸ *Krasavickij* 1911.

¹⁹ Żmigrodzkij 1911b.

²⁰ Żmigrodzki 1914a.

²¹ Żmigrodzkij 1918.

²² Żmigrodzki 1908.



Ryc. 4. Projekty odznak dla członków Witebskiej Naukowej Komisji Archiwalnej wykonane przed K. Żmigrodzkiego, Witebskie Regionalne Muzeum Historyczne, nr inw. 7283-67



Ryc. 5. Katalog monet i medali Muzeum WNKА autorstwa K. Żmigrodzkiego



Ryc. 6. Okładka książki *Starożytności Połocko-Witebskie* wykonana przez K. Żmigrodzkiego

dawnych województw inflanckiego, połockiego i witebskiego, wydaną w zbiorze *Z okolic Dźwiny*²³. W tym samym tomie rozkładówkę poświęcono twórczości Żmigrodzkiego i opublikowano zdjęcia jego rzeźb: *Bajka, Marzenie, Pokolenie, Przebudzenie, Myśl, Głód*²⁴. Niestety, autorom artykułu nie są znane żadne zachowane do dziś rzeźby i fotografie są jedynym źródłem ukazującym wczesną twórczość rzeźbiarza.

W 1909 r. Konstanty, zgodnie z powszechną wówczas tradycją, wyprodukował dla majątku żony prywatny pieniądz o nominale 20 groszy. Nie wiadomo, czy żetony trafiły do obiegu, czy też wykonano je w celach próbnych, ale co najmniej dwa egzemplarze (jeden miedziany, drugi mosiężny) trafiły do Muzeum Polskiego w Rapperswilu. Ich wygląd był uproszczony: moneta była jednostronna, nominał oraz datę umieszczono w polu, a w legendzie otokowej napis w języku polskim: • ŁOWCOWO • W • POŁOCKIM • Z • K • Z. Litery Z K Z oznaczały Zofię i Konstantego Żmigrodzkich. Co ciekawe, żetony te zostały opublikowane przez samego Konstantego w 1914 r., kiedy pracował już jako dyrektor w Muzeum Rapperswilu²⁵. Zbiory tej placówki w 1927 r. zostały przejęte przez

²³ Żmigrodzki 1909.

²⁴ *Z okolic Dźwiny* 1912, s. 196–197.

²⁵ Żmigrodzki 1914b, s. 92–94.

Muzeum Narodowe w Warszawie i Bibliotekę Narodową. W MNW odnaleziono jeden taki żeton w miedzi²⁶ (Ryc. 7).



Ryc. 7. Żeton majątku Łowcowo, o nominale 20 groszy. Fot. R. Krytsuk

W 1910 r. w rodzinie Konstantego dochodzi do tragedii – umiera Zofia Żmigrodzka, pozostawiając męża z małym synkiem Zbigniewem (1906–1963). Nie przeszkodziło mu to jednak w dalszej pracy w WNKA. Na spotkaniu 7 lutego 1910 r. Żmigrodzki został wybrany kustoszem Muzeum WNKA²⁷. Od 10 grudnia 1910 r. muzeum, archiwum i biblioteka WNKA mieściły się w „dużej sali” Instytutu Nauczycielskiego. Muzeum komisji było w powijakach, ale było stale uzupełniane darami od lokalnych mieszkańców, miłośników starożytności i członków WNKA. Nowy kustosz poczynił znaczne starania, aby uporządkować i usystematyzować zbiory, czego efektem były dwa katalogi: *Katalog monet i medali Muzeum WNKA*²⁸ oraz *Katalog Muzeum WNKA, z dołączonym Katalogiem monet i medali*²⁹.

Opis zbiorów numizmatycznych w katalogach nie jest szczegółowy. Monety zostały ułożone według krajów, w porządku chronologicznym, z podziałem na metale („miedziane”, „srebrne (i bielone)”) ze wskazaniem miejsca wybicia (mennica) i roku emisji. Przeważają drobne nominały. Łączna liczba egzemplarzy odnotowanych w katalogach to 1183 sztuki. Spośród nich 485 to monety rosyjskie, począwszy od kopiejek Iwana Groźnego. Reprezentowane są także inne państwa Europy, a także Imperium Osmańskie, Persja, Chiny, Japonia, Meksyk, Haiti, Brazylia, Peru, Stany Zjednoczone (głównie XIX w.). W katalogu znalazł się osobny dział ze skarbami, w którym wyszczególniono depozyt z Horodku (biał. *Гарадок*, obecnie w obwodzie witebskim na Białorusi) znalezionej 1910 r. (ort gdański Zygmunta III, 48 szelągów polskich i szwedzkich z czasów Zygmunta III) oraz część skarbu 123 denarów zachodnioeuropejskich i dirhemów kufickich odkrytego w 1912 r. w pobliżu miejscowości Eversmuisa na Łotwie.

²⁶ NPO 224100 MNW; 27 mm; 4,43 g.

²⁷ *Vitebskiâ Gubernskiâ Vědomosti* 1910, nr 30, s. 3. Raport WNKA, opublikowany w Starożytnościach Połocko-Witebskich (*Połocko-Vitebskaâ Starina* 1911), podaje datę 4 grudnia 1909 r.

²⁸ Żmigrodzkij 1911a.

²⁹ Żmigrodzkij 1912.

Dział *Medale* zawiera opisy 66 medali pamiątkowych i nagrodowych oraz żetonów, głównie rosyjskich z XIX w. Należy dodać, że część obiektów z katalogu przetrwała zawieruchy XX w. i jest przechowywana w zbiorach Witebskiego Regionalnego Muzeum Historycznego, jednak fragment kolekcji uległ przemieszczeniu z innymi przedmiotami podczas wojny, co utrudnia ich identyfikację. Warto zwrócić uwagę, że do zaginionych obiektów należy duży, złoty medal upamiętniający koronację Aleksandra II, który został wręczony arcybiskupowi mińskiemu i bobrujskiemu Bazylemu (Wasyłowi) Łużyńskiemu; (1788/1791–1879) – w katalogu znajduje się jego rysunek wykonany przez Żmigrodzkiego. Z zachowanych obiektów można natomiast wyróżnić srebrny *Steckmedaille* upamiętniający bitwy 1814 r. z okresu wojny wyzwolenczej narodu niemieckiego od napoleońskiej okupacji (Norymberga, 1816–1817, nr inw. 4958)³⁰.

Równoległe z pracą Żmigrodzki ukończył witebski oddział Moskiewskiego Instytutu Archeologicznego, gdzie kursu numizmatyki uczył go przewodniczący Moskiewskiego Towarzystwa Numizmatycznego, orientalista i numizmatyk Władimir K. Trutowski (1862–1932). Przyjmuje też członkostwo w kilku organizacjach – Towarzystwie Numizmatycznym w Krakowie, polskim Towarzystwie Opieki nad Zabytkami Przeszłości³¹, współpracuje z wileńskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk³². W dniu 21 stycznia 1913 r. Konstanty zostaje członkiem-korespondentem Moskiewskiego Towarzystwa Numizmatycznego³³. W tym samym roku na łamach *Wiadomości Numizmatyczno-Archeologicznych* ukazały się krótkie relacje o skarbie połockim z 1910 r.³⁴ oraz o odkryciu w niszy soboru św. Zofii w Połocku trumny ze szczątkami metropolity kijowskiego Floriana Hrebnickiego (1912)³⁵.

Dzięki swojej działalności Konstanty Żmigrodzki zyskał autorytet wśród numizmatyków i historyków, a gdy pojawiła się kwestia powołania nowego dyrektora Muzeum Polskiego w Rapperswilu w Szwajcarii, zaproponowano jego kandydaturę. Wydarzenie to było szeroko komentowane przez polską prasę³⁶. Jak pisały *Vitebskiâ gubernskiâ vědomosti*, już 9 czerwca 1913 r. powołano nowego kustosa muzeum WNKA³⁷, a Żmigrodzki został członkiem honorowym komisji³⁸. Z artykułu

³⁰ Šišanov 2020; Davidovskaâ, Šišanov 2020.

³¹ *Sprawozdanie zarządu TOnZP* 1913, s. XXXV.

³² *Sprawozdanie ze Stanu TPNwW* 1913, s. 10.

³³ Čižov 1913, s. 56.

³⁴ *Połock* 1913.

³⁵ *Zebranie dnia 4 kwietnia* 1913, s. 79–80.

³⁶ *Kurjer Warszawski* 1913, nr 205, s. 12; *Nowa Reforma* 1913, nr 343, s. 1; *Czas* 1913, nr 348 s. 2; *Dzień* 1913, nr 178, s. 2; *Zorza* 1913, nr 31, s. 3; *Ziemia Lubelska* 1913, nr 213, s. 3; *Kurjer Lwowski* 1913, nr 365, s. 2–3; *Przegląd Wileński* 1913, nr 35–37, s. 10–11.

³⁷ *Vitebskiâ Gubernskiâ Vēdomosti* 1913, nr 128, s. 3.

³⁸ *Vitebskij Vēstnik* 1913, nr 229, s. 4; *Słowo* 1913, nr 344, s. 3.

Adama Soleckiego o artyście wynika, że 1 lipca rozpoczął pracę w nowym miejscu³⁹, jednak zarząd muzeum zatwierdził nominację dopiero na posiedzeniu 4 sierpnia 1913 r.⁴⁰

Muzeum Polskie w Zamku Rapperswil zostało założone w 1870 r. przez uczestnika powstania styczniowego, Władysława Platera (1808–1889). Wkrótce stało się ośrodkiem polskiego ruchu wyzwolenczego i kulturalnego, a muzeum, biblioteka i archiwum zostały szybko wzbogacone⁴¹. Od 1895 r. w wieży zamkowej przechowywano urnę z zabalsamowanym sercem zmarłego w Szwajcarii Tadeusza Kościuszki. Na początku XX w. muzeum wymagało remontu, unowocześnienia ekspozycji, uporządkowania księgowości i magazynów. To trudne i odpowiedzialne zadanie spadło na Żmigrodzkiego. Polska prasa z entuzjazmem przyjęła powołanie nowego dyrektora: „Miłośnicy numizmatyki polskiej przyjęli zapewne z żywym zadowoleniem wiadomość o uchwale Rady muzealnej, powołującej na stanowisko dyrektora Muzeum w Rapperswilu p. Konstantego Żmigrodzkiego z Witebska, albowiem w osobie nowego kierownika zyskała instytucja ta znawcę numizmatyki polskiej, dzięki czemu zbiory numizmatyczne tegoż muzeum znajdują należyłą opiekę”⁴²; „Nowy dyrektor Muzeum, p. Konstanty Żmigrodzki, przedsięwziął pracę nad uporządkowaniem zbioru numizmatycznego tegoż muzeum. Liczy on około 6000 sztuk, ułożonych w różnych miejscach; dział medali nie jest uporządkowany. Ten stan ma się w najbliższej przyszłości gruntownie zmienić. Wszystkie zabytki numizmatyczne będą zebrane w osobnym, specjalnie na ten cel odrestaurowanym pokoju i odpowiednio uporządkowane”⁴³.

Na przełomie 1913 i 1914 r. pojawiły się pierwsze publikacje o postępie prac⁴⁴. Na posiedzeniu Rady Przyjaciół Muzeum w Krakowie słynny polski polityk i historyk Michał Sokolnicki (1880–1967) podzielił się swoimi wrażeniami: „Osobną salę przeznaczył dyrektor Żmigrodzki na zbiory numizmatyczne, które okazały się nader obfite i cenne. Urządzenie sal dalszych postępuje i wymagać będzie jeszcze dużo czasu do zupełnego uporządkowania. Ogólne wrażenie, jakie się już dziś odnosi, jest bardzo radosne, a nowy dyrektor, z zapałem oddany dziełu uporządkowania Muzeum, daje zupełne prawo spodziewać się, że pod jego kierunkiem Muzeum rapperswilskie stanie się naprawdę instytucją poważną i interesującą, zarówno dla Polaków, jak i dla cudzoziemców”⁴⁵.

Kolekcja numizmatyczna znajdowała się pod szczególną opieką Żmigrodzkiego: „Na drugim piętrze dawna kancelaria bibliotekarza zmieniła się w sanktuarium dyrektora: w gabinet medali i numizmatyczny. W odświeżonym, skrom-

³⁹ Solecki 1930, s. 64.

⁴⁰ *Sprawozdanie z Zarządu MNPwR* 1914, s. 28.

⁴¹ Chwałewik 1927, s. 141–151.

⁴² *Numizmatyk dyrektorem* 1913, s. 143–144.

⁴³ *Zbiór numizmatyczny Muzeum* 1913, s. 171.

⁴⁴ *Kurjer Warszawski* 1913, nr 343, s. 7; *Dziennik Poznański* 1913, nr 288, s. 3–4.

⁴⁵ *Kurjer Warszawski* 1914, nr 64, s. 8–9.

nie na szaro wymalowanym pokoiku tym zebrał p. Żmigrodzki wszystkie okazy numizmatyczne, a jako specjalista, zamiłowany w tym dziale, wolne od ogólnych zajęć muzealnych chwile spędza przy swoich groszach, półgroszkach, trojczkach i dukatach, porządkując, układając i martwiąc się brakiem funduszków na stosowne gabloty, aby z cennego tego zbioru mógł zrobić rzeczywiste cacko⁴⁶.

Żmigrodzki miał bardzo piękny, rozpoznawalny styl pisma i prawdopodobnie z tego powodu był osobiście zaangażowany w prowadzenie ksiąg inwentarzowych muzeum. W archiwum Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie zachowały się trzy księgi inwentarzowe muzeum rapperswilskiego⁴⁷ i kilkaset kart inwentarzowych. Pierwsze dwie księgi powstały w Szwajcarii, a trzecia już w Warszawie, po przekazaniu kolekcji państwu polskiemu. Księgi druga i trzecia były w całości poświęcone numizmatyce, sfragistyce, falerystyce i bonistyce, a w pierwszej znajdują się wpisy dotyczące nie tylko monet i medali, lecz także broni, obrazów i innych artefaktów historycznych. Kolejne materiały związane z Rapperswilem – niepublikowane listy Żmigrodzkiego – znajdują się w zbiorach Biblioteki Polskiej w Paryżu⁴⁸.

Oprócz prac związanych z uporządkowaniem spraw muzeum, Żmigrodzki okresowo publikował drobne wzmianki w *Wiadomościach Numizmatyczno-Archeologicznych*. W 1914 r. ukazał się wspomniany artykuł o nieopisanych polskich monetach prywatnych⁴⁹, a w 1916 r. o szwajcarskich medalach i żetonach poświęconych I wojnie światowej⁵⁰.

Pierwsze pięć lat pracy Żmigrodzkiego było trudnym okresem dla Muzeum Polskiego w Rapperswilu. W związku z wojną i rewolucyjnymi przewrotami w Europie wsparcie finansowe zostało znacznie ograniczone – muzeum przetrwało z trudem dzięki sprzedaży biletów, pomocy mecenasów w osobach Henryka Sienkiewicza (1846–1916) i Bronisława Piłsudskiego (1866–1918) oraz polskich organizacji, w tym m.in. Związku Narodowego w Ameryce⁵¹. Mimo wszystko była to oaza spokoju, a dzięki neutralności Szwajcarii muzeum było łącznikiem między Polakami, którzy znaleźli się po przeciwnych stronach barykady. Muzeum i sam Żmigrodzki był uczestnikiem wielu imprez związanych z rocznicami dotyczącymi wybitnych postaci Polski. Konstany często wykonywał specjalne medale pamiątkowe na takie rocznice. Jako artysta-medalier miał szczególny, rozpoznawalny styl.

Pierwszą jego pracą był medal wykonany w 1917 r. z okazji setnej rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki (1746–1817), obchodzoną przez liczne organizacje

⁴⁶ *Świat* 1914, nr 2, s. 8–9.

⁴⁷ Żmigrodzki rkps a; Żmigrodzki rkps b; Żmigrodzki rkps c.

⁴⁸ Chankowski 1982, s. 6.

⁴⁹ Żmigrodzki 1914b, s. 92–94.

⁵⁰ Żmigrodzki 1916, s. 80–81.

⁵¹ *Przegląd Światowy* 1917, nr 3, s. 26.



Ryc. 8. Medal na stulecie śmierci Tadeusza Kościuszki.
Poznański Dom Aukcyjny, aukcja 16 (20–21 września 2019), nr 661

polonijne w Szwajcarii (Ryc. 8)⁵². Na awersie medalu umieszczono portret profilowy Kościuszki, a na rewersie widok zamku Rapperswil, poniżej którego widnieją herby Polski i Litwy⁵³. Nakład medalu wynosił 200 egzemplarzy i był największy ze wszystkich opracowanych przez Żmigrodzkiego.

Następny rok, 1918, był dla Konstantego najbardziej twórczy. Wykonał wtedy całą serię medali:

1. Medal na śmierć Bronisława Piłsudskiego⁵⁴ (1866–1918, Ryc. 9), starszego brata Józefa Piłsudskiego (1867–1935), członka organizacji „Wola Ludu” kierowanej przez Aleksandra Uljanowa (1866–1887; starszego brata Włodzimierza Lenina) i uczestnika nieudanego zamachu na Aleksandra III (1845–1894) w 1887 r. Po procesie, Bronisław został skazany na karę śmierci, którą później zamieniono na 15-letnie zesłanie na Sachalin. Tam badał język i kulturę Ajnów, Niwchów, Oroków, za co otrzymał przydomek „Króla Ajnów”. Od początku I wojny światowej mieszkał w Szwajcarii i osobiście znał Żmigrodzkiego. Po wojnie przeniósł się do Paryża i w 1918 r. utonął w Sekwanie (prawdopodobnie popełnił samobójstwo).
2. Medal na 100. rocznicę śmierci Jana Henryka Dąbrowskiego⁵⁵ (1755–1818), uczestnika insurekcji kościuszkowskiej, twórcy Legionów Polskich we Włoszech.
3. Medal na cześć lekarza, astronoma-amatora i byłego dyrektora muzeum w Rapperswilu Zygmunta Laskowskiego (1841–1928), jednego z pierwszych, który ogłosił pojawienie się nowej gwiazdy w 1918 r., V603 Nova Aquilae 1918, najjaśniejszej nowej zarejestrowanej w erze teleskopów.

⁵² *Godzina Polski* 1917, nr 251, s. 8.

⁵³ *Nowości Ilustrowane* 1917, nr 38, s. 2; Filipowicz 1918, s. 22.

⁵⁴ *Czas* 1918, nr 250, s. 3.

⁵⁵ *Kurjer Poznański* 1918, nr 147, s. 3.

W zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie znajdują się dwa medaiony w ramach ściennych, które zostały wykonane w formacie większym od medalu (śr. 170/175 mm) w 1919 r. (?).



Ryc. 9. Medal na śmierć Bronisława Piłsudskiego. Numisbalt, aukcja E-Live, nr 17 (11 lutego 2022), nr 694



Ryc. 10. Medal ku pamięci Antoniego i Marcjanny z Grondwładów Żmigrodzkich. WCN, aukcja 71 (17 listopada 2018), nr 691

W 1919 r. umiera matka Konstantego, która w 1913 r. przeprowadziła się do syna do Rapperswilu i aktywnie wspierała go we wszystkich jego przedsięwzięciach. W 1920 r. Żmigrodzki tworzy medal ku pamięci swoich rodziców, wydany w nakładzie 25 egzemplarzy (Ryc. 10).

W tym samym roku obchodzono 50-lecie muzeum w Rapperswilu, na które Żmigrodzki również wykonał pamiątkowy medal⁵⁶. Na jego awersie umieszczono

⁵⁶ *Kurjer Poznański* 1919, nr 216, s. 1.

popiersie fundatora muzeum Władysława Platera (1808–1889), a na rewersie kolumnę *Wolność Polski* ustawioną przed zamkiem. Obok niej umieszczone zostały nazwiska osób, które wniosły największy wkład w powstanie i rozwój muzeum.

Pod koniec okresu rapperswilskiego Żmigrodzki wydał kolejne dwa medale: w 1924 r. na pamiątkę przeniesienia prochów Henryka Sienkiewicza z Vevey (Szwajcaria) do Warszawy (Ryc. 11), a w 1925 r. na śmierć Władysława Reymonta (1867–1925), laureata Nagrody Nobla.



Ryc. 11. Medal na pamiątkę przeniesienia prochów Henryka Sienkiewicza z Vevey do Warszawy. WDA-MiM, aukcja 13 (29 listopada 2023), nr 317

W 1924 r. Konstanty wziął udział w konkursie na projekt monet polskich. Przedstawił wówczas wzór monety 50-złotowej. Wydał też pocztówki z reprodukcjami swoich medali i wizerunkiem herbu Polski i Litwy z 1831 r.

Zgodnie z wolą Władysława Platera, po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, zbiory muzeum w Rapperswilu miały zostać przeniesione do kraju. Kwestia ta była dyskutowana już w 1919 r., a 21 października 1921 r. decyzję zatwierdził Sejm RP⁵⁷. W prasie polskiej pojawiały się wówczas interesujące propozycje ulokowania zbiorów – np. w budynku ratusza w Poznaniu⁵⁸ lub w Lublinie⁵⁹. Ze względu na problemy związane z biurokracją i finansami (m.in. długi muzeum)⁶⁰, o których donosił Żmigrodzki⁶¹, a szczegółowo opisał muzealnik i historyk Mieczysław Treter⁶², dopiero 10 października 1927 r. zbiory muzealne opuściły Szwajcarię. Część z nich została zaprezentowana 21 stycznia następnego roku na wystawie w kamienicy Baryczków – gmachu Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Warszawie.

⁵⁷ Chankowski 1991, s. 140.

⁵⁸ *Gazeta Kaliska* 1926, nr 141, s. 2–3.

⁵⁹ *Kurjer Poznański* 1919, nr 216, s. 1.

⁶⁰ *Nowa Reforma* 1919, nr 358, s. 2.

⁶¹ *Słowo* 1924, nr 114, s. 2.

⁶² *Warszawianka* 1926, nr 268, s. 4.

Wydarzenie to odbiło się szerokim echem w prasie⁶³, w otwarciu brał udział Prezydent Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki⁶⁴. Obiekty były następnie rozprawdane wśród muzeów i bibliotek, a część trafiła do Mennicy Warszawskiej⁶⁵. Często można spotkać się z opinią, że wszystkie zbiory zostały zniszczone przez Niemców w czasie II wojny światowej. Oprócz wspomnianych ksiąg inwentarzowych, w Gabinetcie Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie znajduje się co najmniej kilkaset monet i banknotów ze zbiorów muzeum w Rapperswilu (dokładna liczba nie jest znana).

Po przeprowadzce do Warszawy Konstanty został radcą w Dyrekcji Państwowych Zbiorów Sztuki i kierownikiem Gabinetu Numizmatycznego PZS⁶⁶ oraz członkiem Koła Miłośników Mennictwa Polskiego przy Mennicy Państwowej⁶⁷. Zapisał się także do Warszawskiego Towarzystwa Numizmatycznego. Tam zaproponowano mu stanowisko prezesa WTN, funkcji tej jednak nie przyjął. Ponadto Żmigrodzki brał udział w różnych spotkaniach rocznicowych, np. w Drugim Zjeździe Numizmatyków i Medalografów Polskich w Poznaniu 3 i 4 czerwca 1929 r.⁶⁸, a także w spotkaniu zorganizowanym z okazji 10-lecia Towarzystwa Numizmatycznego w Poznaniu w 1930 r.⁶⁹

W tym czasie Żmigrodzki wykonał jeszcze kilka medali i plaket:

1. Medal ku czci Jana Aleksandrowicza (1929 r.), pierwszego dyrektora odrodzonej Mennicy Warszawskiej, prezesa Warszawskiego Towarzystwa Numizmatycznego⁷⁰.
2. Medal upamiętniający 100. rocznicę powstania listopadowego 1830–1831 (1930 r.). Na awersie znajduje się portret Piotra Wysockiego (1797–1875), który dał sygnał do powstania, a na rewersie maszerujący żołnierze na tle pałacu Belwederskiego w Warszawie.
3. Plakieta upamiętniająca 700-lecie Rapperswilu (1929 r.)⁷¹ (Ryc. 12), znana również w dużym formacie.

Ostatnie prace wykonał w 1932 r. w Mennicy Warszawskiej. Są to plakieta upamiętniająca ślub jego syna oraz plakieta z portretem żony artysty, obie wybite w małych nakładach⁷².

⁶³ *Kurjer Warszawski* 1928, nr 15, s. 6–7; *Kurjer Warszawski* 1928, nr 18, s. 7; *Warszawianka* 1928, nr 22, s. 4.

⁶⁴ *Polska Zbrojna* 1928, nr 17, s. 9.

⁶⁵ Duplikaty monet z kolekcji przekazano do Muzeum Mennicy Warszawskiej, o czym świadczą dokumenty z lat 1929–1931 wpisane do ksiąg inwentarzowych muzeum w Rapperswilu.

⁶⁶ *Dziennik Urzędowy* 1929, nr 3, s. 12.

⁶⁷ *MPW. Sprawozdanie* 1935, s. 60.

⁶⁸ Majkowski 1930, s. 17.

⁶⁹ *Kurjer Poznański* 1930, nr 156, s. 8.

⁷⁰ *Ilustrowany Kuryer Codzienny* 1930, nr 33, s. 3.

⁷¹ *MPW. Sprawozdanie* 1931, s. 13.

⁷² Solecki 1933, s. 151.



Ryc. 12. Plakieta na 700-lecie Rapperswilu. Antykwariat Dawid Janas, aukcja 6 (21 marca 2020), nr 526

Konstanty kontynuuje badania naukowe. W 1934 r. w *Wiadomościach Numizmatyczno-Archeologicznych* ukazał się jego artykuł o skarbie monet polskich z XVI w. odkrytym w 1932 r. we Wsole (pow. radomski) oraz o skarbie monet polskich i pruskich z XVII–XVIII w. odnalezionym w 1933 r. w Borszewicach (pow. łaski)⁷³. Była to jego ostatnia publikacja. Rękopis *Wstęp do numizmatyki dla początkujących*, nad którym pracował przez wiele lat, pozostał nieukończony⁷⁴. Niestety autorzy nie wiedzą, czy przetrwał on do naszych czasów.

W archiwum Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie znajdują się dwa dokumenty sporządzone przez Żmigrodzkiego, które świadczą o tym, że dokonał on wstępnego opracowania naukowego skarbów przekazanych Gabinetowi Numizmatycznemu Państwowych Zbiorów Sztuki. Pierwszy z nich to inwentarz skarbu monet polskich i litewskich z XVI w. znalezione w 1931 r. we wsi Chmielewo, gm. Turna, pow. brzeski⁷⁵. Na uwagę zasługuje fakt, że oprócz inwentaryzacji depozytu, wykonany został dodatkowo rysunek profilu i dna garnka, w którym ukryto skarb. Drugim dokumentem jest księga inwentarzowa⁷⁶ Gabinetu Numizmatycznego Państwowych Zbiorów Sztuki, w której odnotowano wpływy skarbów oraz znalezisk pojedynczych monet.

W ostatnich latach życia zdrowie Konstantego Żmigrodzkiego pogorszyły cukrzyca i choroby serca. Zmarł 1 kwietnia 1936 r. w Wołominie pod Warszawą.

⁷³ Żmigrodzki 1934, s. 85–88.

⁷⁴ Solecki 1936, s. 144.

⁷⁵ Krycuk 2022, s. 5–14.

⁷⁶ Żmigrodzki 1932–1938.

Informacja o jego śmierci ukazała się w wielu publikacjach polskich⁷⁷ i francuskich⁷⁸. Pochowany został na cmentarzu w Kobyłce⁷⁹.

BIBLIOGRAFIA

ABC. Nowiny Codzienne

1936 Nr 20, Warszawa.

Ancev⁷⁷ M.V.

1911 *Èkskursiâ Vitebskoj učenoj arhivnoj komisii 14 maâ 1911 g. v'' mēstečko Bēšenkoviči, Vitebsk⁷⁸*.

Chankowski S.

1982 *Źródła do dziejów Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu w zbiorach zagranicznych*, Biuletyn Archiwum Polskiej Akademii Nauk 25, s. 4–18.

1991 *Szwajcarzy a Muzeum Narodowe Polskie w latach 1889–1927*, Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 36/3, s. 131–144.

Chwalewik E.

1927 *Zbiory polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone*, t. 2, N–Z, Warszawa-Kraków.

Čižov S.I.

1913 *Zapiska o děâtel'nosti Moskovskago numizmatičeskago obšestva za pervyâ 25 lēt'' ego sušestvovaniâ. 1888–1913*, Moskva.

Comoedia

1936 Paris.

Czas. Wydanie popołudniowe

1913 Nr 348, Kraków.

1918 Nr 250, Kraków.

Davidovskaâ O.N., Šišanov V.A.

2020 *K istorii numizmatičeskoi kollekcii muzeâ Vitebskoj učenoj arhivnoj komisii*, Bankauški vesnik 5 (682), s. 62–66.

⁷⁷ *Kurjer Warszawski* 1936, nr 92, s. 10; *Kurjer Warszawski* 1936, nr 100, s. 4; *ABC. Nowiny Codzienne* 1936, nr 20, s. 4; *Komunikat* 1936, nr 20, s. [5].

⁷⁸ *La Revue de L'art* 1936, nr 372, s. 34; *Comoedia* 1936, s. 3.

⁷⁹ *Kurjer Warszawski* 1936, nr 92, s. 10.

Dziennik Poznański

1913 Nr 288, Poznań.

Dziennik Urzędowy

1929 *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Rzeczypospolitej Polskiej*, nr 3, Warszawa.

Dzień

1913 Nr 178, Warszawa.

Filipowicz B.

1918 „Cześć bohaterowi”. 1817–1917. W setną rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki, Warszawa.

Gazeta Kaliska

1926 Nr 141, Kalisz.

Godzina Polski

1917 Nr 251, Łódź.

Ilustrowany Kuryer Codzienny

1930 Nr 33, Kraków.

Kirëeva G.U.

2013 *Knížnyâ rêdkasci Brèstčyny ũ Nacyânal'naj bibliâtecy Belarusi*, [w:] *Berascejskiâ kni-gazbory. Preamble i perspektyvy dasledavannâ. Materyâly i daklady II Mižnarodnaj navukova-praktyčnaj kanferencyi. Brèst, 31 maâ – 3 červenâ 2012 g.*, red. M.V. Nikalaev, Brest, s. 32–40.

Komunikat

1936 Nr 20, Kraków.

Krasavickij P.M.

1911 *Pamâtniki cerkovnoj stariny Polocko-Vitebskago kraâ i ih" ohranenie*, [w:] *Polocko-Vitebskaâ Starina. Izdanie Vitebskoj učenoj arhivnoj komissii*, ks. I, Vitebsk”, s. 1–64.

Krycuk R.I.

2022 *Arhiŭnyâ materyâly Nacyânal'naga muzeâ ũ Varšave i ih patencyâl dlâ pravâdzennâ dasledavannâŭ pa gistoryi numizmatyki Belarusi*, Arhivaryus. Zbornik navukovyh pavedamlennâŭ i artykulaŭ 20, s. 5–14.

Kurjer Lwowski

1913 Nr 365, Lwów.

Kurjer Poznański

- 1918 Nr 147, Poznań.
1919 Nr 216, Poznań.
1919 Nr 279, Poznań.
1930 Nr 156, Poznań.

Kurjer Warszawski

- 1913 Nr 205, Warszawa.
1913 Nr 343, Warszawa.
1914 Nr 64, Warszawa.
1928 Nr 15, Warszawa.
1928 Nr 18, Warszawa.
1936 Nr 20, Warszawa.
1936 Nr 92, Warszawa.
1936 Nr 100, Warszawa.

La Revue de L'Art

- 1936 Nr 372, Paris.

Majkowski E.

- 1930 *Pamiętnik Drugiego Zjazdu Numizmatyków i Medalografów Polskich w Poznaniu 3 i 4 czerwca 1929*, Poznań.

MPW. Sprawozdanie

- 1931 *Mennica Państwowa w Warszawie. Sprawozdanie z działalności w latach 1927/28 – 1928/29 – 1929/30*, Warszawa.
1935 *Mennica Państwowa w Warszawie. Sprawozdanie z działalności w latach 1930–31, 1931–32, 1932–33, 1933–34*, Warszawa.

Nowa Reforma

- 1913 Nr 343, Kraków.
1919 Nr 358, Kraków.

Nowości Ilustrowane

- 1917 Nr 38, Kraków.

Numizmatyk dyrektorem

- 1913 *Numizmatyk dyrektorem muzeum w Rapperswilu*, *Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne* 9 (wrzesień), s. 143–144.

Padlipski A.

- 1998 *Zmìgrodski Kanstancin Antonavič*, [w:] *Belaruskaâ encykłapedyâ ŭ 18 tamah*, t. VII, *Zastaŭka – Kantata*, red. G.P. Paszkoŭ *et al.*, Minsk, s. 97.

Pamâtnaâ knižka

1909 *Pamâtnaâ knižka Vitebskoj gubernii na 1909 god''*, Vitebsk''.

Podlipskij A.M.

2008 *Vitebskie hudožniki – sovremenniki Pèna*, [w:] *Ú. Pèn i âgo čas. Matèryály navuk. kanf., Vitebsk, 23–24 snež. 1997 g.*, red. G.U. Savicki, Minsk, s. 43–48.

Polocko-Vitebskaâ Starina

1911 *Polocko-Vitebskaâ Starina. Izdanie Vitebskoj učenoj arhivnoj komissii*, ks. I, Vitebsk''.

Polska Zbrojna

1928 Nr 17, Warszawa.

Połock

1913 *Połock*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne 3 (marzec), s. 48.

Przegląd Światowy

1917 Nr 3, Dąbrowa Górnicza.

Przegląd Wileński

1913 Nr 35–37, Wilno.

Šišanov V.A.

2019 *Konstantin Zmigrodskij – hudožnik, kraeved i muzejnyj deâtel'*, [w:] *Aktual'nye problemy istočnikovedeniâ. Materialy V Meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii k 110-letii Vitebskoj učenoj arhivnoj komissii, Vitebsk, 25–27 aprelâ 2019 g.*, Vitebsk, s. 375–379.

2020 *Pod oreolom nerazgadannosti*, Belaruski muzej 1, s. 38–40.

Słowo

1913 Nr 344, Warszawa.

1924 Nr 114, Warszawa.

Solecki A.

1930 *Konstanty Zmigrodzki, artysta-medaljer*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne XIII, s. 60–64.

1933 *Najnowsze prace medaljerskie Konstantego Zmigrodzkiego*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne XIV (za lata 1931–1932), s. 151.

1936 *Š.p. Konstanty Zmigrodzki*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne XVII (za 1935), s. 143–144.

Spisok''

1906 *Spisok'' naselemyh'' měst'' Vitebskoj gubernii*, Vitebsk.

Sprawozdanie zarządu TOnZP

1913 *Sprawozdanie zarządu Towarzystwa opieki nad zabytkami przeszłości. 1912*, Warszawa.

Sprawozdanie z Zarządu MNPwR

1914 *Sprawozdanie z Zarządu Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu za rok 1913*, Paryż.

Sprawozdanie ze Stanu TPNwW

1913 *Sprawozdanie ze Stanu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie w roku 1912*, Wilno.

Strzałkowski J.

1981 *Medale Polskie 1901–1944*, Warszawa.

1982 *Słownik Medalierów polskich i z Polską związanych 1508–1965 (Materiały)*, Warszawa.

Suvorov A.V.

1949 *Dokumenty*, t. I, red. A.V. Suhomlin, V.D. Styrov, Moskva (=Materiały dla historii ruskiej armii. Russkie polkovodcy).

Świat

1914 Nr 2, Warszawa.

Vitebskiâ Gubernskiâ Vêdomosti

1909 Nr 123, Vitebsk.

1909 Nr 204, Vitebsk.

1910 Nr 30, Vitebsk.

1913 Nr 128, Vitebsk.

Vitebskij Vêstnik

1913 Nr 229, Vitebsk.

Warszawianka

1926 Nr 268, Warszawa.

1928 Nr 22, Warszawa.

Więcek A.

1989 *Dzieje sztuki medalierskiej w Polsce*, Kraków.

Z okolic Dźwiny

1912 *Z okolic Dźwiny. Księga zbiorowa na dochód czytelnicy polskiej w Witebsku*, Witebsk.

Zbiór numizmatyczny Muzeum

1913 *Zbiór numizmatyczny Muzeum w Rapperswilu*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne V/11 (listopad), s. 171.

Zebranie dnia 4 kwietnia

1913 *Zebranie dnia 4 kwietnia*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne V/5 (maj), s. 79–80.

Zemlevladënie

1907 *Zemlevladënie i zemlevladël'cy Vitebskoj gubernii v" 1905 godu*, Vitebsk.

Ziemia Lubelska

1913 Nr 213, Lublin.

Zmigrodzkij K.A.

1911a *Katalog "monet" i medalej muzeâ Vitebskoj učenój arhivnoj komissii, Vitebsk*".

1911b *Pol'skij voennyj flot". Doklad dějstvitel'nago člena Vitebskoj učenój arhivnoj komissii K.A. Zmigrodzkiego, čitannyj v" zasėdaniı komissii 23 ânvarâ 1911 g., Vitebsk*".

Zmigrodskij K.A.

1912 *Katalog Muzeâ Vitebskoj učenój arhivnoj komissii, Vitebsk*".

1918 *Pol'skij voennyj flot". Doklad dějstvitel'nago člena Vitebskoj učenój arhivnoj komissii K.A. Zmigrodzkiego, čitannyj v" zasėdaniı komissii 23-go ânvarâ 1911 goda, Morskoj sbornik 404/6, s. 79–91.*

Zorza

1913 Nr 31, Warszawa.

Żmigrodzki K.

1908 *Mapa Rzeczy Pospolitej Krakowskiej od roku 1815 do 1846, Witebsk, w zbiorach Biblioteki Narodowej, Magazyn Kartografii, sygn. ZZK 1 251 <<https://polona.pl/item-view/f8c51db6-7516-4435-ae7c-efd9995441dc?page=0>>.*

1909 *Mapa dawnych województw inflanckiego, połockiego i witebskiego układu i rysunku K. Zmigrodzkiego. Witebsk 1909, [w:] Z okolic Dźwiny. Księga zbiorowa na dochód czytelni polskiej w Witebsku, Witebsk 1912, wkładka za s. XV.*

1914a *La marine militaire de l'ancienne Pologne. Extrait d'une conférence faite le 23 janvier 1911 à Witebsk, Rapperswil.*

1914b *Kilka słów o nieopisanych polskich monetach prywatnych, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne VI/6 (czerwiec), s. 92–94.*

1916 *Medale wojenne szwajcarskie, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne VII/9 (wrzesień), s. 80–81.*

rkps a [1915–1920] *Nowy inwentarz (katalogowy) Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu. Cześć I/I. Nr 1–2720. Ułożył i spisał od r. 1915–1920 Konstanty Zmigrodzki, rękopis w archiwum Gabinetu Monet i Medali MNW.*

rkps b [1920–1930?] *Muzeum Narodowe w Rapperswilu. Numizmatyka. Cześć I. Nr 2721–4934, rękopis w archiwum Gabinetu Monet i Medali MNW.*

rkps c [1920–1930?] *Muzeum Narodowe w Warszawie. Monety i Medale z Rapperswilu. Cześć II. Nr 4935–8263, rękopis w archiwum Gabinetu Monet i Medali MNW.*

1934 *Wykopaliska monet w Wsole i Borszewicach, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne XV (za 1933), s. 85–88.*

1932–1938 *Państwowe Zbiory Sztuki. Gabinet Numizmatyczny. Inwentarz darów i zakupów od dn. 2 IV. 1932 R. Nr 30 (1) – 59 (30), rękopis w archiwum Gabinetu Monet i Medali MNW.*

BETWEEN VITEBSK, RAPPERSWIL AND WARSAW – THE LIFE AND WORK OF KONSTANTY ŻMIGRODZKI

(Summary)

Konstanty Żmigrodzki was born in Riga in 1876 into the family of Antoni and Marcjanna, née Grondwald. He graduated from the gymnasium and music school in Riga, the Technical Drawing School of Baron Alexander von Stieglitz in St. Petersburg, and the School of Fine Arts in Krakow, where he studied sculpture with Konstanty Laszczka. From 1904, he traveled around Europe, and in 1905 he returned to Russia and settled in St. Petersburg. A year later, he moved to Vitebsk, and took an active part in the activities of the Vitebsk Scientific Archival Commission as its founder member and graphic artist. During this period of his life, he made and published a number of illustrations and articles, some of which were devoted to numismatics. In 1913, Żmigrodzki accepted the proposal to become the director of the Polish Museum in Rapperswil and moved to Switzerland with his mother and his son Zbigniew.

The collections of the Rapperswil museum began to be formed in 1870, and Konstanty's first work as a director was to organize a numismatic collection of about 6,000 pieces. He was also responsible for keeping cards and inventory books of the museum, and in his free time he was involved in publishing articles on numismatics.

In 1917, Żmigrodzki began his activity as a medalist, issuing a series of medals dedicated to various people and historical events.

A few years later, in 1927, according to the will of the founder Władysław Plater, the collection of the museum was moved to Warsaw. Together with them, Żmigrodzki moved to Poland. He took the position of the head of the Numismatic Cabinet of the State Art Collections, and also became a member of the Group of Polish Mint Enthusiasts and the Warsaw Numismatic Society. In the last years of his life, Konstanty devoted himself to developing numismatic collections of the Polish Museum in Rapperswil, as well as writing articles on Polish coin hoards. He died on 1 April 1936 in Wołomin near Warsaw.

Adresy autorów/The authors' addresses:

Raman Krytsuk

Muzeum Narodowe w Warszawie

Gabinet Monet i Medali

Al. Jerozolimskie 3, 00-495 Warszawa

rkrytsuk@mnw.art.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3992-1179>

Valery Shyshanau

